

KINH TẾ NHẬT

Khi người khổng lồ... lâm bệnh!

Theo tờ Business Times (Singapore) ra ngày 18-2-2002 giới chức Nhật cho rằng có lẽ trong tương lai nước này sẽ phải cần đến sự trợ giúp của Quỹ Tiền tệ quốc tế (IMF). Tại sao đầu tàu kinh tế thứ hai trên thế giới nay bỗng trở nên... khôn đốn như vậy?

Kỳ I :

Cái bong bóng nhà đất - chứng khoán

VỐ TÁ HÂN

Singapore

Nguồn vốn thành hình trong hai thập niên (1950-1970)

Sau thế chiến thứ hai, nền kinh tế Nhật hoàn toàn kiệt quệ. Tuy nhiên, chỉ sau hai thập niên, Nhật không những đã gượng dậy nhanh chóng mà còn trở thành nước xuất khẩu thép và xe hơi lớn nhất thế giới. Hàng hóa Nhật đã bắt đầu tràn ngập thị trường Mỹ từ thập niên 1960. Máy hát, ti vi, máy ảnh và xe hơi Nhật với kiểu dáng đẹp, chất lượng cao và giá rẻ đã lần lượt chiếm lĩnh thị trường Mỹ.

Thị trường nhà đất và chứng khoán chuyển mình

Nguồn thu nhập từ xuất khẩu đã tạo nên một lớp nhà giàu mới và người Nhật bắt đầu đổ tiền vào nhà đất. Vào đầu thập niên 1970, một cơn sốt nhà đất ở Tokyo bắt đầu thành hình. Năm 1974, Chính phủ Nhật đã tìm cách chặn đứng cơn sốt bằng cách ban hành một sắc thuế nặng đánh vào lợi nhuận mua bán bất động sản. Phương thuốc này mang lại hiệu quả được... một năm. Giá bất động sản rớt xuống trong năm 1975 nhưng sau đó lại tiếp tục tăng, tuy có chậm hơn. Sắc thuế này lại làm dân Nhật chuyển qua mua bán cổ phiếu và giá cổ phiếu cứ thế mà gia tăng.

Chỉ số Nikkei vào cuối năm 1975 là 4.350. Đến cuối năm 1980 thì lên

đến 7.110 và đến cuối năm 1985 tăng lên 13.110, nghĩa là giá chứng khoán đã tăng gấp ba lần trong vòng 10 năm. Nói chung, đến năm 1985 thị trường nhà đất và thị trường chứng khoán đã chín muồi và chỉ chờ đợi để bùng nổ.

Thỏa ước Plaza 1985 buộc Nhật tăng giá đồng yen là ngòi nổ

Từ giữa thập niên 1970, cán cân thương mại Mỹ - Nhật chênh lệch nặng, nhiều công ty Mỹ vì không cạnh tranh nổi với hàng giá rẻ của Nhật, đã đi đến chỗ phá sản. Dân Mỹ phẫn nộ và xuống đường biểu tình chống hàng Nhật tại các thành phố lớn. Vấn đề được nhiều lần đưa ra thảo luận sôi nổi tại Nghị viện Mỹ. Nhiều vị dân biểu đã hăm he cảnh cáo, đòi trả đũa bằng một cuộc chiến tranh kinh tế nếu Nhật không tìm cách ngăn chặn làn sóng xâm lăng hàng hóa vào đất Mỹ.

Trước áp lực của Mỹ, sau cùng thì Nhật đành phải nhượng bộ. Tại một cuộc hội nghị nhóm ở khách sạn Plaza New York vào năm 1985, Nhật đồng ý tăng giá đồng yen để hàng Nhật vào thị trường Mỹ sẽ không còn rẻ như trước.

Nhật hạ lãi suất... đưa đến cơn sốt nhà đất

Trong hai năm 1986-1987 đồng yen bắt đầu tăng giá so với đô-la Mỹ, tuy nhiên vẫn chưa làm giảm ngay cán cân thương mại thâm thủng về phía

Mỹ. Lý do chính là vì các công ty Mỹ chuyên sản xuất hàng tiêu dùng hầu như đã bị "đốn ngã" trước đó nên không kịp trở tay. Hàng Nhật nay tuy đắt hơn, nhưng người tiêu dùng đã quen và lại không tìm được hàng nội địa tương xứng nên đành phải tiếp tục... cắn răng mua!

Đồng yen cứ tiếp tục tăng và vượt cao hơn dự tính của mọi người. Điều này khiến Bộ Tài chính Nhật đâm ra hốt hoảng vì ngại lượng xuất khẩu có thể đột ngột giảm nặng và đưa nền kinh tế Nhật đến chỗ suy thoái. Trước viễn cảnh này, Nhật quyết định hạ lãi suất ngân hàng xuống mức thấp nhất là 2,5%/năm. Ngoài việc giúp kèm giá đồng yen, Chính phủ Nhật muốn tìm cách tung tiền vào thị trường, giúp các công ty vay dễ dàng để bành trướng sản xuất, đồng thời khuyến khích dân chúng vay tiền để mua sắm, hầu kích thích nền kinh tế nội địa.

Than ôi, lượng tiền khổng lồ ấy đã không đi vào sản xuất và tiêu thụ mà lại chạy vào chỗ khác! Với lãi suất quá thấp, dân chúng ùn ùn vay tiền... đổ vào bất động sản. Giá đất đã cao, nay lại được dịp tăng nhanh hơn nữa, nhất là sau khi chính phủ tuyên bố thành phố Tokyo cần có thêm nhiều cao ốc để trở thành một trung tâm tài chính thế giới, cạnh tranh với New York.

Khí những tay đầu cơ nhập cuộc, giành nhau mua đất xây cất thì cơn sốt nhà đất bùng nổ lớn. Chỉ trong vòng 10 năm kể từ 1988, giá đất tại

Hình ảnh một chủ doanh nghiệp bị nợ quá nhiều phải cúi đầu xin lỗi cổ đông như thế này thường được thấy ở Nhật trong vài năm gần đây, kể từ khi nền kinh tế bị trì trệ.

khu trung tâm Tokyo đã tăng 200 lần! Con số nhà đất lan tràn khắp nước Nhật và ngay cả những nông dân cũng phút chốc trở thành triệu phú... trên giấy tờ! Hơn 60 % dân Nhật đều có nhà riêng và mọi người đều cảm thấy giàu có.

Với giá đất tăng vọt và đồng yen lên cao, danh sách những tỉ phú giàu nhất thế giới nay bỗng thấy toàn là người Nhật đứng đầu số, mà đặc biệt là chủ nhân các công ty bất động sản. Những ngân hàng và tập đoàn lớn nhất thế giới cũng là của Nhật. Người Nhật thấy mình trở nên giàu có, họ tung tiền ra mua các công ty Mỹ, các hãng phim lớn, các cao ốc danh tiếng, nông trại, sân golf, các tác phẩm hội họa nổi tiếng... Dường như có một đạo mà hầu như mọi tòa nhà cao tầng ở Los Angeles đều nằm trong tay các chủ nhân người Nhật. Người ta còn tính ra rằng toàn bộ bất động sản ở Nhật lúc bấy giờ trị giá gấp bảy lần ở Mỹ và nếu muốn thì Nhật có thể bỏ tiền ra mua... cả nước Mỹ.

Thị trường chứng khoán nổi sóng !

Với giá nhà đất tăng vùn vụt, các công ty và người đầu tư lại tiếp tục dùng nhà đất làm vật thế chấp vay tiền đổ vào thị trường chứng khoán

khiến giá cổ phiếu cũng từ đó leo thang. Luật kế toán Nhật cho phép các công ty coi số gia tăng giá trị đất như là tiền lời hoạt động, do đó trong thời gian này công ty Nhật nào cũng làm ăn có lời khủng khiếp, khiến giá cổ phiếu liên tục tăng vọt. Từ đó, các công ty này lại tiếp tục vay tiền ngân hàng và phát hành trái phiếu với phân lãi quá thấp! Cứ thế mà cái vòng xoáy tăng dần...

Từ trên "tháp ngà" nhìn xuống, Bộ Tài chính Nhật tự cảm thấy... hải lòng, cho rằng mình đã có công đóng góp vào cái "phép lạ" này và tiếp tục tạo điều kiện để kéo dài tình trạng này. Trong thâm tâm, không riêng gì Bộ Tài chính mà tất cả dân Nhật đều cho rằng sự phồn thịnh của Nhật là điều thực sự không thể chối cãi được. Thật vậy, khi thị trường chứng khoán Mỹ sụp đổ vào tháng 10-1987 thì thị trường chứng khoán Nhật không bị dao động mạnh như ở các nước khác. Sự kiện này khiến Bộ Tài chính tiếp tục tin rằng chính sách họ đã chọn là đúng. Do đó lãi suất được tiếp tục duy trì ở mức thấp nhất trong lịch sử.

Hễ giá cổ phiếu còn gia tăng thì dân Nhật vẫn còn sung sướng. Đối với hàng triệu người Nhật thì việc mua bán cổ phiếu nay trở thành một...

thủ tiêu khiến trong lúc nhàn rỗi. Mỗi quan tâm chính của người Nhật lúc bấy giờ là... đổ tiền vào đâu? Đất đai, cổ phiếu, sân golf, hay các bức tranh quý?

Đến cuối năm 1989, chỉ số Nikkei tăng vọt đến 38.916, nghĩa là lại tăng lên ba lần chỉ trong vòng bốn năm kể từ 1985. Vào năm 1989, giá trị của các công ty trên thị trường chứng khoán vượt quá 7.000 tỉ đô-la Mỹ và mọi người dự tính con số này sẽ tiếp tục tăng đều khoảng 800 tỉ đô-la Mỹ mỗi năm. Người Nhật cho rằng nước mình đang chuyển từ một nước sản xuất thành một nước chuyên về các hoạt động tài chính cao cấp và Tokyo rồi đây sẽ đẩy dẩy nhà chọc trời như New York, với sự phồn thịnh kéo dài không dứt.

Ngân hàng tiếp tục... đổ dầu vào lửa

Mặc cho mọi người đã vay hết mức, ngân hàng vẫn tiếp tục tìm đủ mọi cách để cho vay thêm. Họ sẵn sàng "giúi" tiền cho các công ty vay mà không cần thận nghiên cứu khả năng trả nợ vì cho rằng hễ có đất làm vật thế chấp thì xong cả. Tuyệt nhiên không ai cần tìm hiểu xem công ty có cần thêm tiền không và vay để làm gì! Hàng trăm ngàn công ty nhỏ của Nhật, vốn là cái cột sống của nền kinh tế Nhật, nay bỗng trở thành những "miếng mỡ ngon" của ngân hàng và được săn đón, chào mời những món tiền khổng lồ dù họ không cần.

Để bảo đảm là người vay có thể trả nợ thì điều quan trọng là phải giữ cho giá bất động sản tiếp tục gia tăng. Nhiều ngân hàng, do đó, đã trực tiếp góp phần duy trì cái bong bóng này. Tài trợ cho một khách hàng mua một miếng đất với giá 50 triệu đô-la Mỹ tuần này thì tuần sau họ lại có thể tài trợ cho người khác mua miếng đất đó với giá 60 triệu đô-la Mỹ. Đến tháng sau thì cũng chính ngân hàng này giúp người khác vay tiền để mua miếng đất đó với giá 65 triệu đô-la Mỹ, và cứ thế mà giá đất tiếp tục gia tăng. Nhìn ở ngoài vào, người ta cứ tưởng đất lên giá một cách tự nhiên, nhưng thực sự đằng sau hậu trường thì tất cả đều do ngân hàng giật dây. ■